Desenvolupar el potencial educatiu de la comunitat

Sessió 3 – 01/06/18

COMUNITATS QUE EDUQUEN

EDUCACIÓ 360 A TEMPS COMPLET

MÉS I MILLORS OPORTUNITATS PER A TOTHOM

Mireia Civís

@MireiaCivis

Doctora en Pedagogia, mestra, professora (URL) i investigadora (PSITIC)

DESENVOLUPANT EL POTENCIAL EDUCATU DE LA COMUNITAT

psitic
pedagogia societat innovació TIC

Blanquerna
UNIVERSITAT RAMON LLULL

COMUNITATS QUE EDUQUEN
EDUCACIÓ 360 A TEMPS COMPLET
MÉS I MILLORS OPORTUNITATS PER A TOTHOM

Desenvolupar el potencial educatiu de la comunitat

ELS REPTES DE LA CRIDA

1. Incrementar l'accés i participació a tots els infants i joves a iniciatives d'alt valor educatiu, **garantint la igualtat d'oportunitats.**

2. **Connectar el temps lectiu i el no lectiu,** el formal i no formal impulsant la col·laboració entre els diferents actors, especialment amb els centres educatius.

3. **Desenvolupar el potencial educatiu de la comunitat,** incrementant el treball col·laboratiu per a generar respostes eficaces a les necessitats educatives dels infants i joves.

4. Connectar els interessos i motivacions dels infants i joves amb els recursos educatius del territori per **a personalitzar els aprenentatges**.

Guió

i. La comunitat educadora
ii. Xarxes socioeducatives
iii. Xarxes socioeducatives: principis
iv. Experiencies nacionals i internacionals
v. Algunes reflexions finals

La comunitat educadora

*L'univers educatiu es divideix en 3 educacions seguint la proposta que va fer Coombs el 1971. L'educació **formal** és l'educació reglada i que condueix a la certificació, la **no formal** és intencional però no condueix a l'obtenció de cap certificació i la **informal** no és intencional i és difusa.*

La comunitat educadora

Sabent que hi ha aquestes diverses "educacions" la pregunta és: quines fronteres i relacions s'estableixen entre elles?. És bo que les relacions sumin al projecte educatiu comú i que tendeixin a la col·laboració i a uns mateixos missatges. Si a l'escola eduquem per la cooperació i els missatges dels mitjans de comunicació van en la línia de la competitivitat generarem distorsions en el receptor o educand, per exemple.

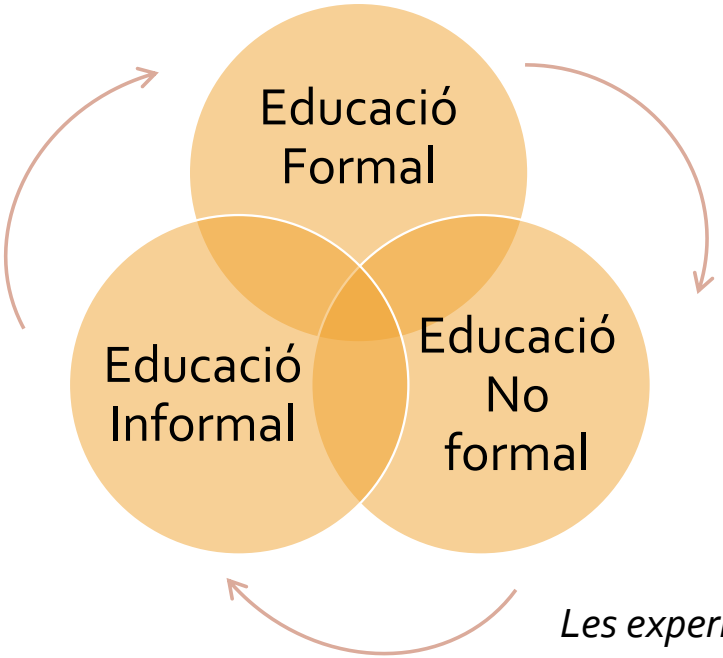

Suplència
Substitució
Col·laboració
Interferència
?

Les experiències d'educació 360 encaixen en aquesta comprensió i especialment en les interaccions

psitic pedagogia societat innovació TIC

@MireiaCivis

Mireiacz@blanquerna.url.edu

COMUNITATS QUE EDUQUEN
EDUCACIÓ 360 A TEMPS COMPLET
MÉS I MILLORS OPORTUNITATS PER A TOTHOM

La comunitat educadora

*La comunitat també és educadora en tant que agent, continent i contingut educatiu. És així que la comunitat educadora es concep com a **contenidor** de recursos educatius (la comunitat conté diferents recursos, institucions, mitjans o agents educatius), com a **agent** d'educació (la comunitat produeix efectes educatius per si mateixa, a partir dels seus valors, tradicions, cultura,...) i com a **contingut** educatiu (la comunitat té elements espacials, urbanístics, de serveis,... amb els quals el ciutadà estableix una relació educativa i d'aprenentatge) Aquestes tres dimensions de la comunitat confegeixen les seves possibilitats educatives i conseqüentment, per tal que la comunitat esdevingui realment educadora, cal un disseny de voluntats educatives específic per a cadascuna de les dimensions.*

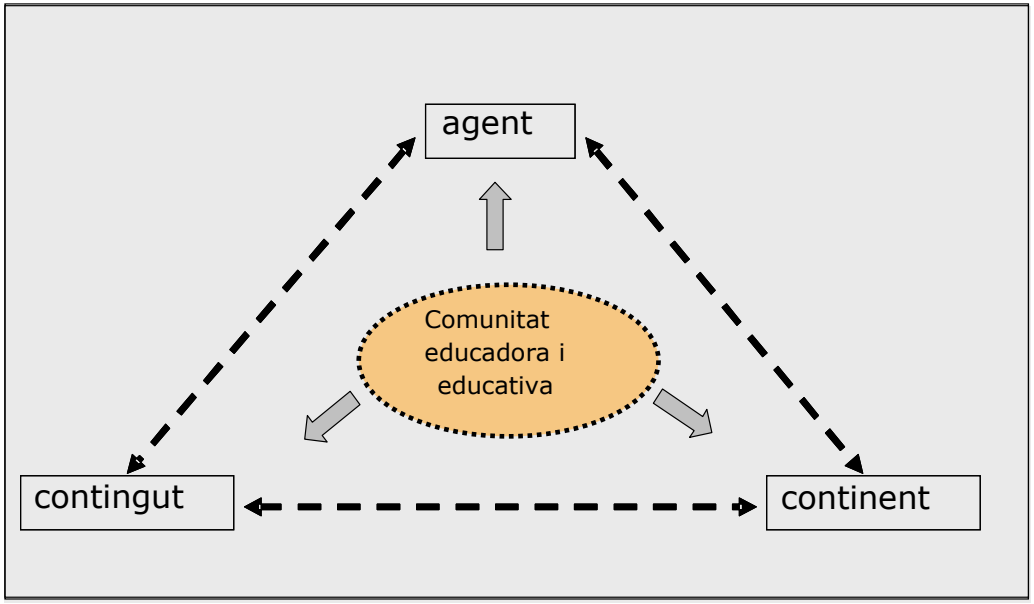

Adaptació de Trilla (1999)

La comunitat educadora

El context educatiu actual mostra una paradoxa quan enfront una societat connectada, fluïda, complexa i global trobem sovint respostes educatives departamentalitzades que busquen donar resposta des d'una sola instància, departament o àrea. Així, si els problemes són complexos les respostes també ho han de ser i no podem esperar que l'escola o la família en solitari puguin donar-hi resposta, per exemple.

La paradoxa de la societat interconnectada i l'educació hiperfragmentada

Context sistèmic (Castells, 2000), fluïd (Bauman, 2002), global i incert (Beck, 1998), complex (Morin, 2007).	Problemes complexos (O'Toole i Laurence, 1997) i respostes simples (Longo, 2008; Ubieto, 2009).	Lògiques institucionals departamentalizades i excessiva especialització

Conciència de la dimensió complexa i comunitària dels reptes socioeducatius

(Subirats i Albaigés, 2006; Vilar, 2008; Díaz-Gibson i Civís, 2009)

La comunitat educadora

Els reptes educatius, doncs, són complexos fruit del moment en què vivim, fet que ens porta a entendre que la mirada educativa comunitària és la que hi dona millor resposta. En aquest sentit, les experiències d'educació 360 exemplifiquen aquesta resposta.

Conciència de la dimensió complexa i comunitària dels reptes educatius

(Subirats i Albaigés, 2006; Vilar, 2008; Díaz-Gibson i Civís, 2009)

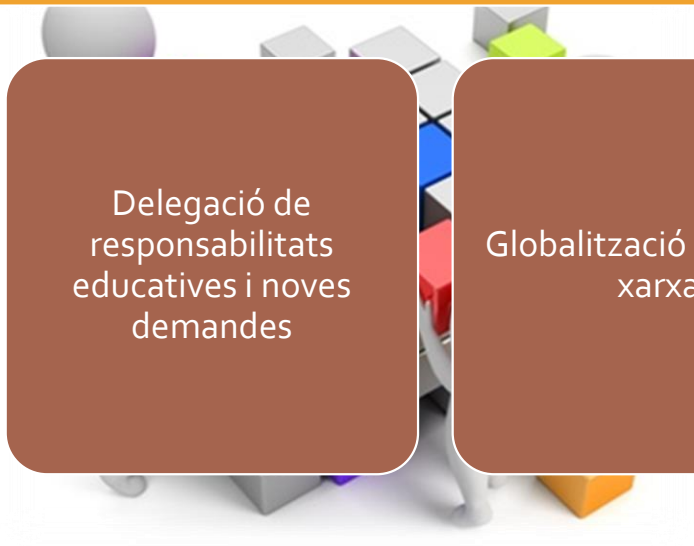

Transformació social – Societat complexa

Delegació de responsabilitats educatives i noves demandes

Globalització i societat xarxa

Respostes comunitàries: **Comunitat Educadora**

La comunitat educadora

Transformar cultures

Parlem de transformar cultures i de passar de la departamentalització i compartiments estancs a les connexions entre agents i instàncies educatives

Xarxes socioeducatives

Així, les xarxes educatives es dibuixen com a estructures que poden donar resposta a aquesta complexitat. Ara bé, què entenem per xarxa?

I què entenem per xarxa socioeducativa?

Una altra manera de veure i organitzar

Interdependències internes -entre profesionals dins una organització- i externes -entre organizacions de la comunitat-

Xarxes socioeducatives

De fet, sovint emprem l'expressió xarxa socioeducativa per multiplicitat d'organitzacions i possibilitats:

- **L'organització "xarxa"**
  - Interna: Conjunt d'activitats, persones, serveis articulats.
  - Externa: Conjunt d'activitats, persones, serveis de l'entorn institucional / social articulats.
- **Xarxes de professionals** (de col·laboració i/o innovació)
  - Plataformes i sistemes de colaboració entre els profesionals del centre (equips)
  - Plataformes i sistemes de colaboració entre els profesionals de diversos centres (movimients).
- **Xarxes de centres / entitats** (territorials o d'organitzacions).
  - Cooperació horitzontal.
  - Cooperació vertical (vertebració de serveis, circuïts …).
- **Xarxes locals "socioeducatives"** (comunitàries)
  - Escenaris de concertació i construcció de relacions de cooperació en el territori/comunitat. Construcció de capital social.
- **Xarxes tecnològiques** (de comunicació)
  - Estructures tecnològiques per a la circulació de la informació i la comunicació.

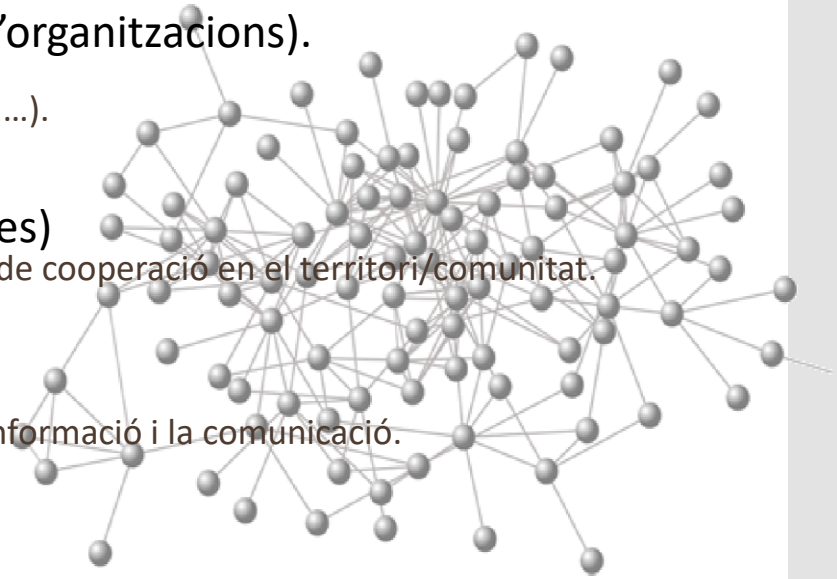

*Diversos autors han definit i classificat les xarxes. Kilduff i Tsai (2003) parlen de xarxes ocasionals o "**serendipitous**" que es desenvolupen de forma oportunista i se centren en complir els objectius individuals de les pròpies organitzacions, mentre que les **xarxes dirigides cap a una meta** potencien la coordinació entre els seus membres per afrontar reptes comuns i complexos. Segons Arganoff (2003) les **xarxes informatives** són aquelles que intercanvien informació mentre que les de **desenvolupament** combinen l'intercanvi d'informació amb la formació i serveis als seus membres. Les **xarxes d'extensió**, a més de l'intercanvi d'informació, realitzen programacions conjuntes i intercanvien recursos, i finalment les **xarxes d'acció**, adopten tipologies d'acció col·laborativa.*

*Milward i Provan (2006), anomenen les **xarxes d'implementació** de serveis, on la col·laboració es desenvolupa a través de programes de diverses organitzacions amb fins socials com ara l'atenció a famílies, joves desatesos o persones amb malalties mentals. Pel que fa a les **xarxes de difusió** d'informació, aquestes tenen com a principal objectiu compartir informació. En tercer lloc presenten les **xarxes de resolució de problemes**, centrades en solucionar problemes complexos a nivell regional i amb caràcter puntual. Finalment, presenten les **xarxes amb capacitat de construir comunitat**, que tenen per finalitat construir capital social en el territori per afrontar reptes futurs.*

*Finalment Díaz i Civís (2011) parlen en primer lloc de **xarxes acumulatives**, que responen a la suma d'un conjunt de parts que tenen en comú alguna característica que les defineix (Xarxa d'escoles públiques o Xarxa de Municipis, per exemple), en segon lloc de **xarxes distributives** les quals connecten els agents, però els recursos flueixen en una única direcció; en tercer lloc tenim les **xarxes d'interconnexió**, que impliquen a més de la connexió, un intercanvi bidireccional. I, finalment, trobem les **xarxes de coneixement**, que impliquen que més enllà de l'intercanvi hi ha un producte comú resultant de les mateixes i que és el coneixement que es crea.*

*En aquest context, entenem **les xarxes socioeducatives** com l'estadi més complex de cadascuna de les anteriors classificacions.*

Autors	Kilduff i Tsai (2003)	Arganoff (2003)	Milward i Provan (2006)	Díaz-Gibson i Civís (2011)
Tipologia de xarxes	Xarxes *Serendipitous*	Xarxes Informacionals	Xarxes d'implementació de serveis	Xarxes Acumulatives
		Xarxes de Desenvolupament	Xarxes de difusió d'informació	Xarxes Distributives
		Xarxes d'Extensió	Xarxes de resolució de problemes	Xarxes d'Interconnexió
	Xarxes dirigides cap a una meta	Xarxes d'Acció	Xarxes amb capacitat de construir comunitat	Xarxes de Coneixement

Xarxes socioeducatives

Xarxes socioeducatives

Així, una definició de xarxa socioeducativa podria ser:

- model d'organització **alternatiu** als organigrames jeràrquics
- amb capacitat per **integrar** institucions i actors amb responsabilitat educativa**,**
- tot **compartint** l'anàlisi de necessitats i els projectes d'un territori o comunitat**,**
- i **coordinant l'acció socioeducativa** de manera integral i coherent .

Xarxes socioeducatives

- model d'organització **alternatiu** als organigrames jeràrquics

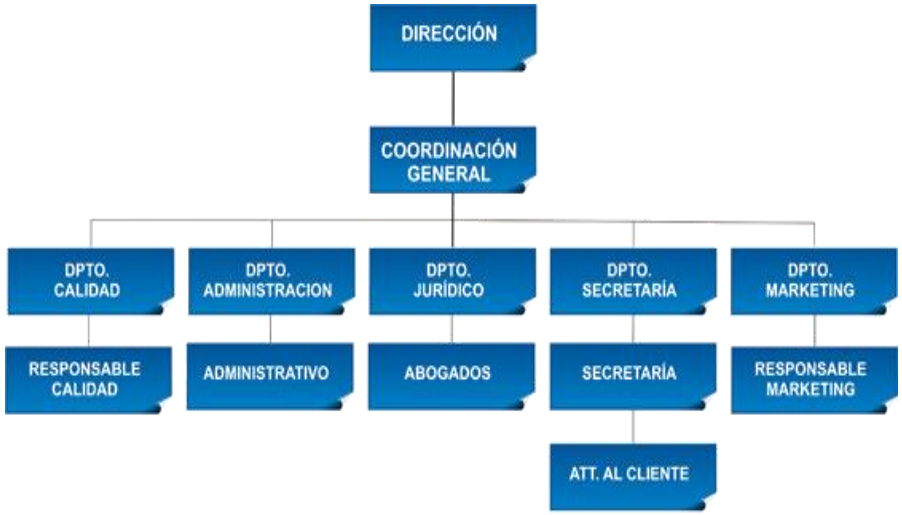

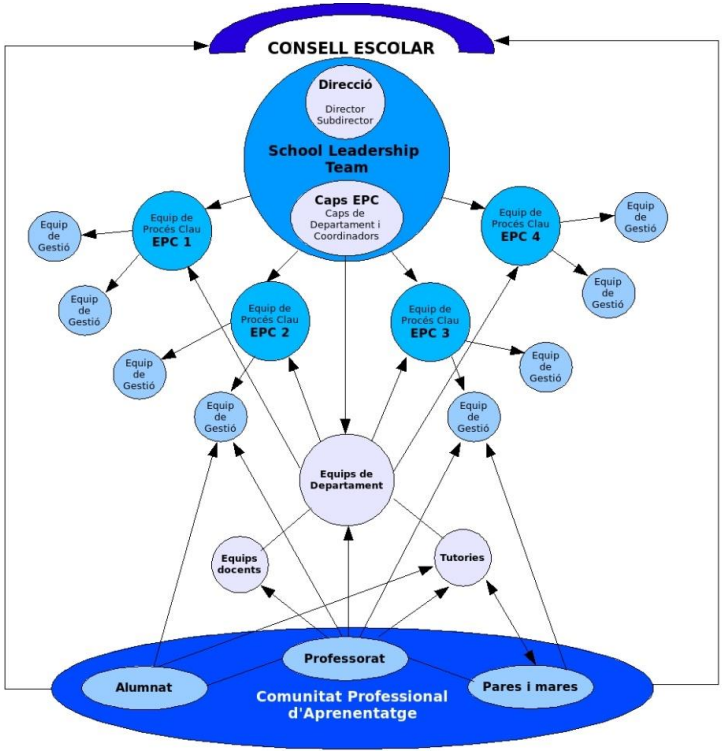

L'organització és de tendència "reticular" tot connectant els diferents membres i allunyant-se de la verticalitat.

Xarxes socioeducatives

- capacitat per **integrar** institucions i actors amb responsabilitat educativa

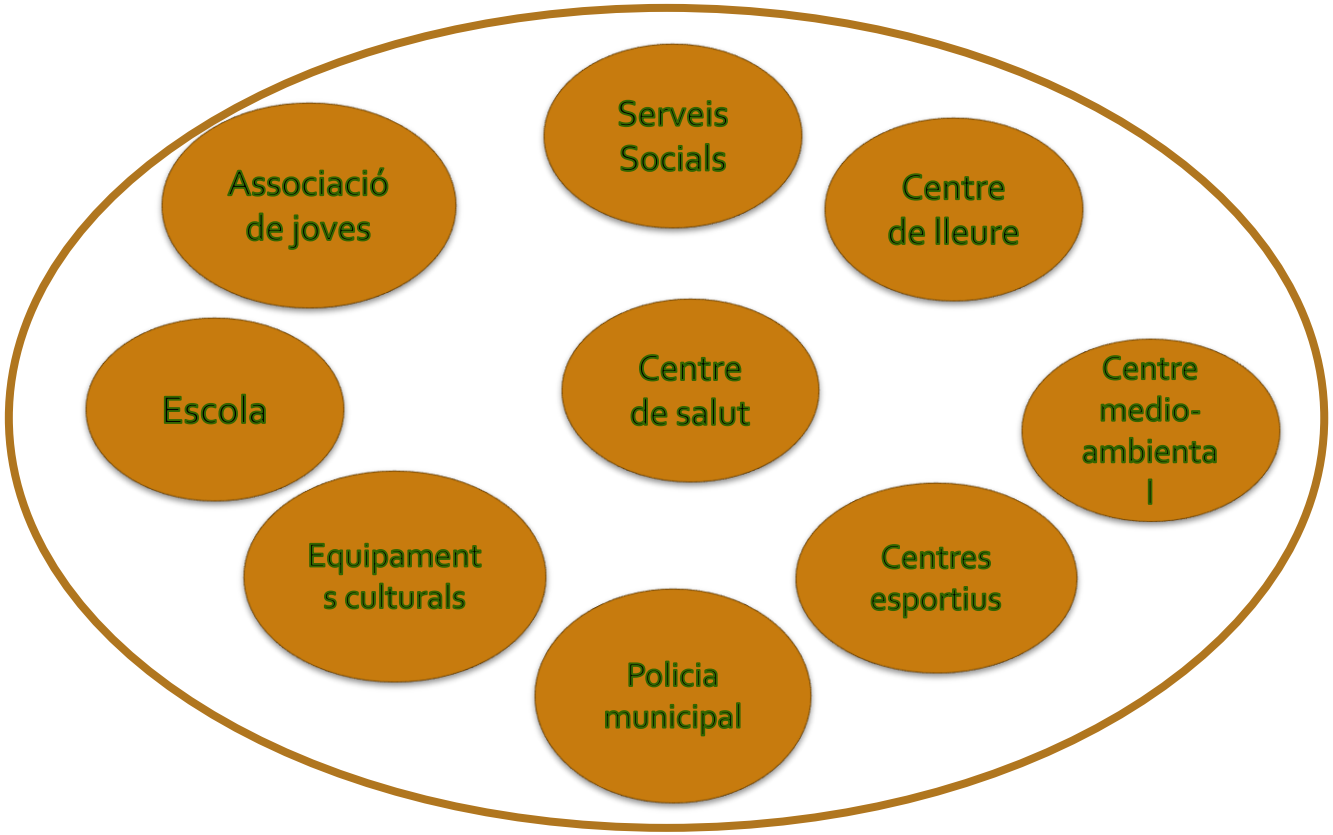

Els diferent agents del territori identifiquen el seu vessant o responsabilitat educativa i passen a formar part d'un mateix projecte al qual es dona resposta entre tothom.

Xarxes socioeducatives

- **compartir** l'anàlisi de necessitats i els projectes d'un territori o comunitat,

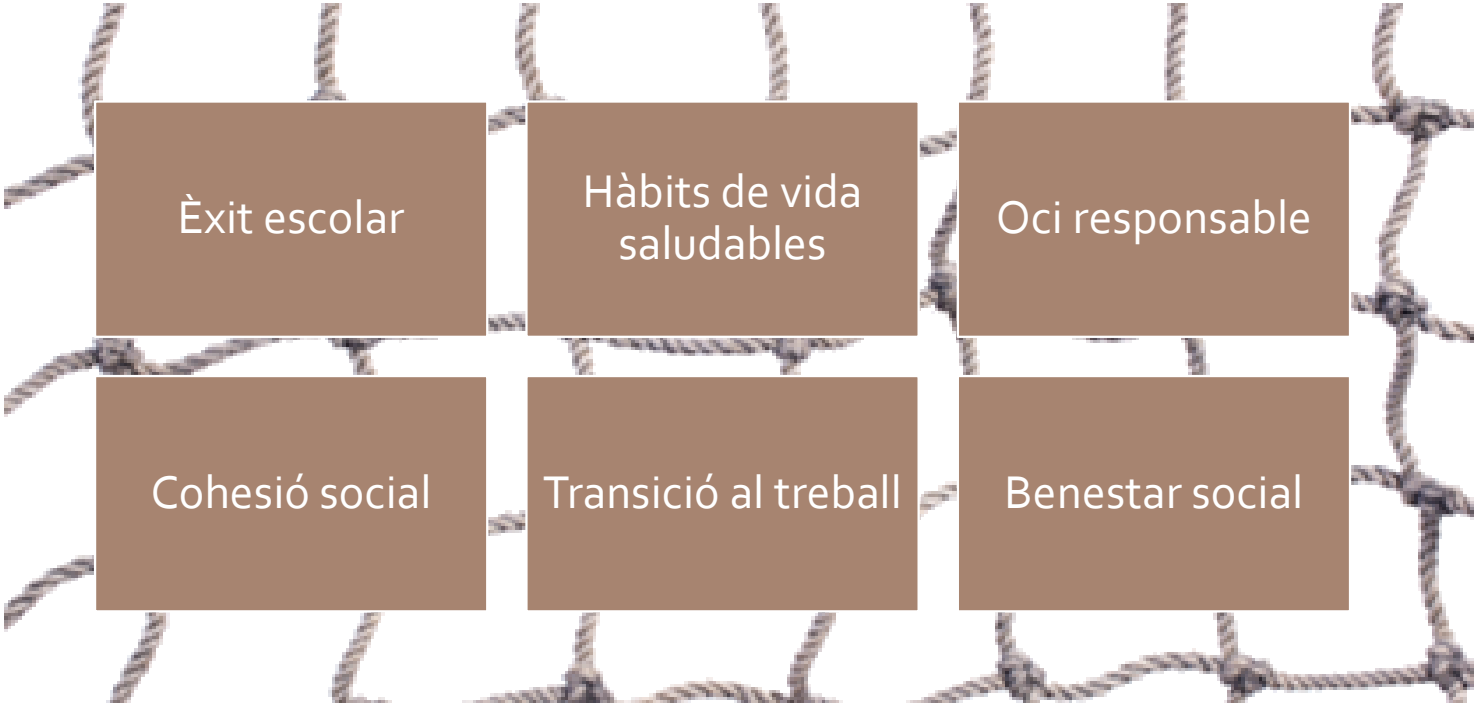

Alhora, els diferents agents identifiquen com els reptes socioeducatius els impliquen sempre en major o menor mesura. Així, l'èxit escolar no depèn només de l'escola ni els hàbits de vida saludable no depenen només del sistema de salut, per exemple.

Xarxes socioeducatives

- **coordinar l'acció socioeducativa** de manera integral i coherent

acció socioeducativa

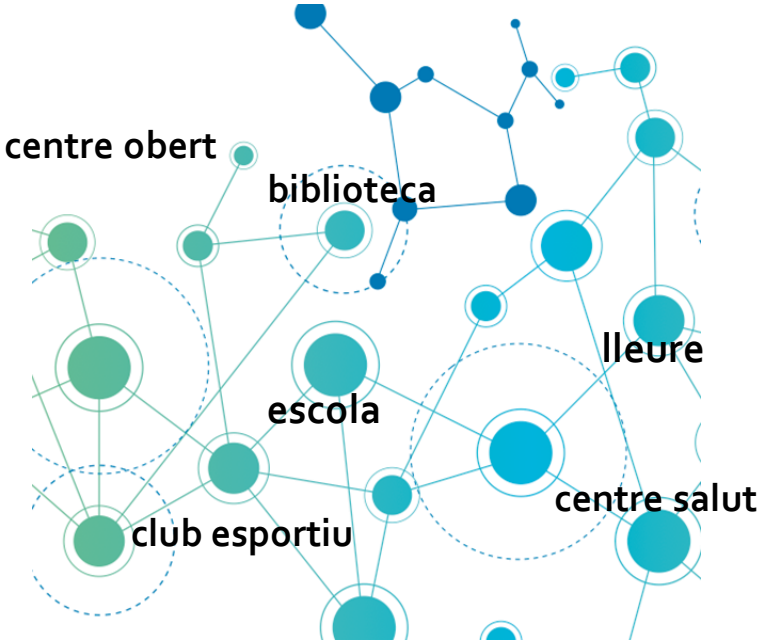

Més enllà de reconèixer l'aportació educativa de cada agent es tracta de coordinar, connectar i vertebrar les connexions i relacions entre tots aquests agents.

Xarxes socioeducatives

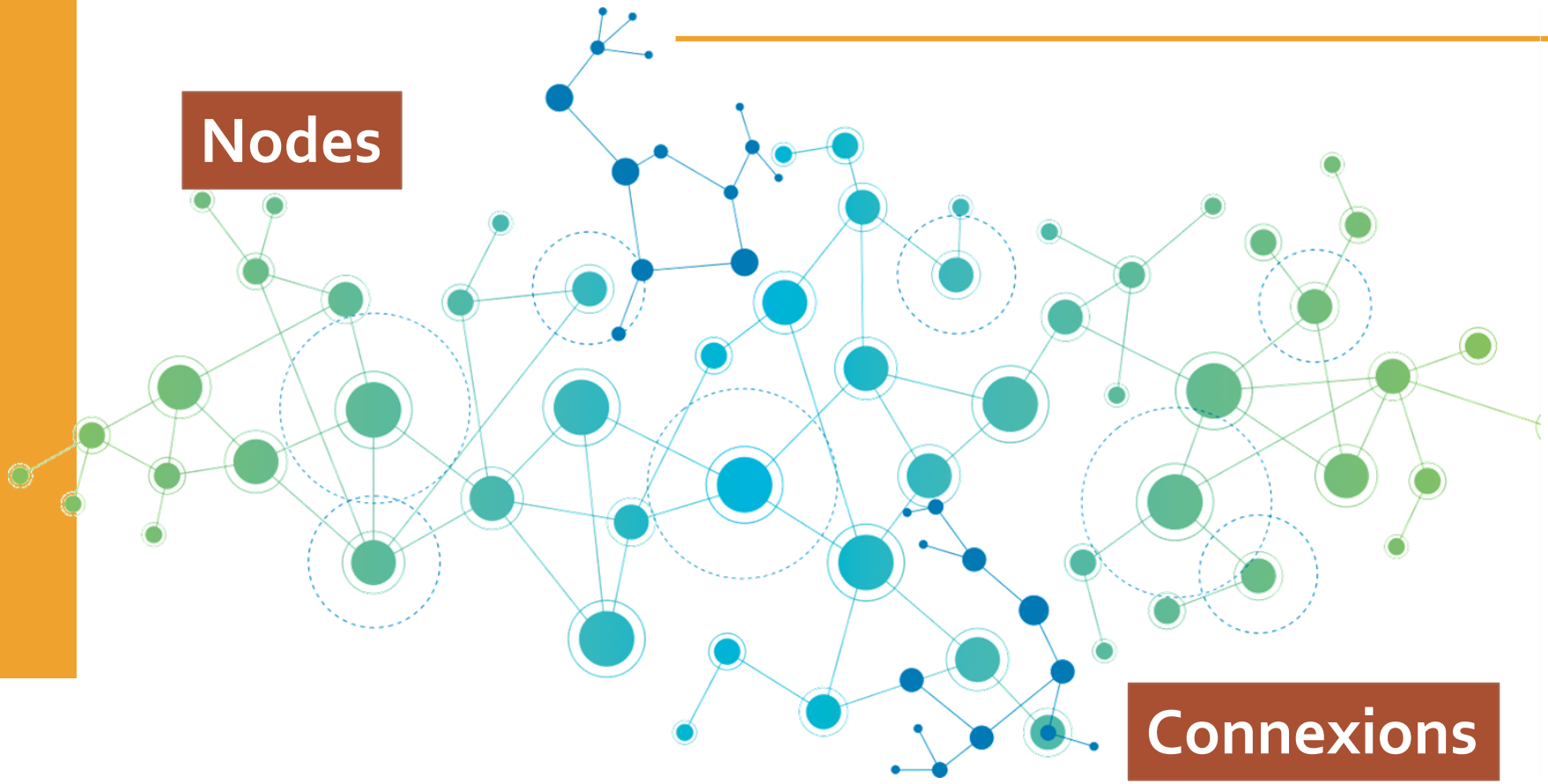

Finalment les xarxes estan formades per nodes (els agents educatius) i connexions (les relacions que s'estableixen entre elles) i en funció de la riquesa de l'intercanvi, de la fluïdesa i de la multidireccionalitat de les connexions estarem construint xarxes amb major potencial.

Xarxes socioeducatives: principis

Proposem 6 principis que regeixen les xarxes socioeducatives:

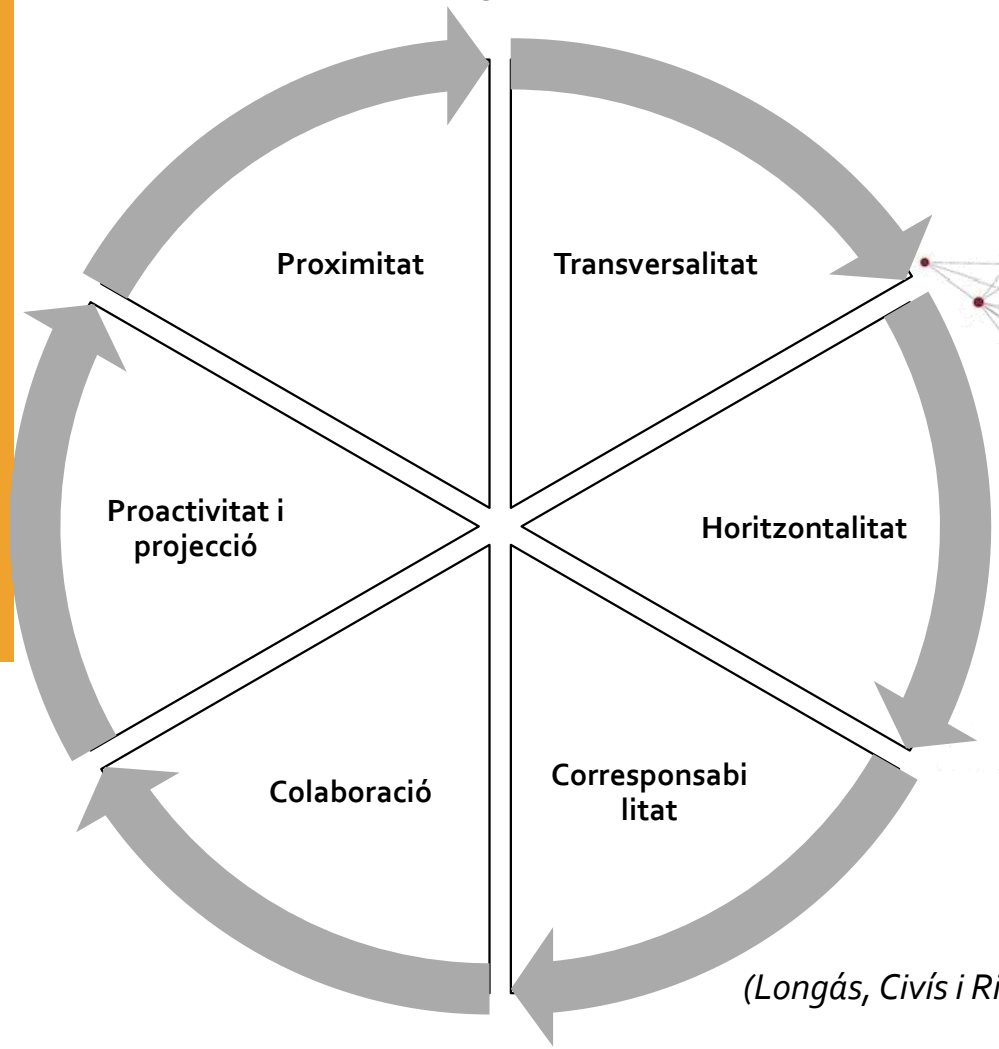

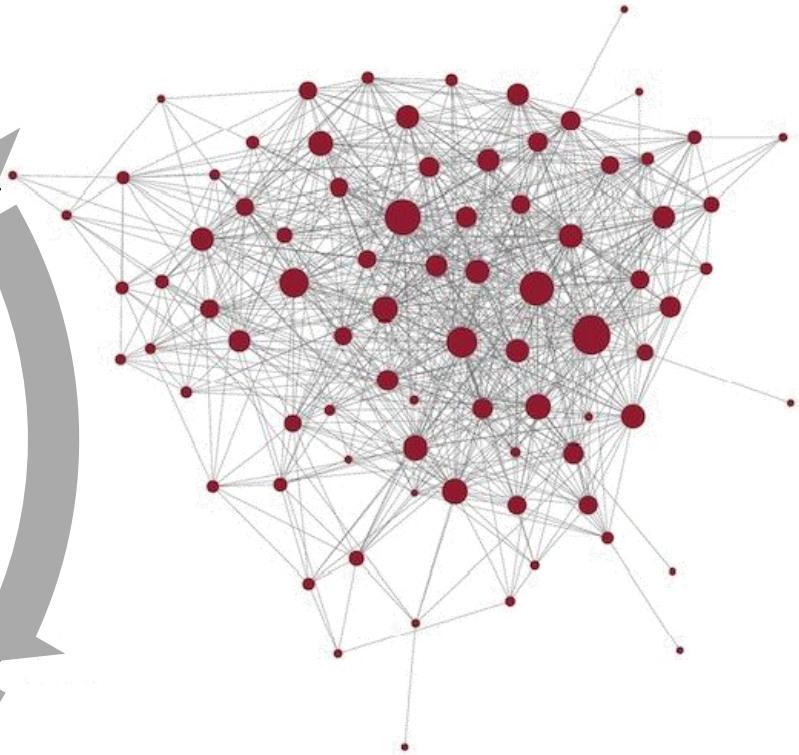

(Longás, Civís i Riera, 2008; Díaz-Gibson i Civís, 2011)

Xarxes socioeducatives: principis

Vegem algunes característiques que incorpora cada principi:

Proximitat

- Anàlisi compartida de necessitats i resposta a necessitats reals.
- Facilitació de canals de comunicació i relació xarxa-comunitat.
- Creació de mecanismes de participació.
- Inclusió d'actors i iniciatives ja implementades.

Transversalitat

- Ciutadà al centre.
- Objectius comuns.
- Planificació integral.
- Acció interdisciplinària.
- Organitzacions socioeducatives d'àmbits i iniciatives diversos.

Horitzontalitat

- Equitat en les relacions de poder.
- Presa de decisions per consens.
- Lideratge distribuït.
- Distribució dels recursos equitativament en base a necessitats detectades.

Xarxes socioeducatives: principis

Corresponsabilitat

- L'educació entesa com a cosa de tots i compromís col·lectiu amb el projecte.
- Responsabilitat compartida: reconeixement de la pròpia responsabilitat i reconeixement de la responsabilitat de l'altre.
- Acceptació de responsabilitats asimètriques.

Col·laboració

- Construcció de confiança i estratègies de coneixement mutu.
- Interdependència positiva.
- Mecanismes de resolució de conflictes.
- Utilització compartida de recursos de la comunitat.

Proactivitat i projecció

- Elaboració d'un projecte estratègic orientat al futur.
- Creació d'una planificació que marqui prioritats i temporització.
- Mecanismes d'avaluació sistemática.
- Gestió administrativa (reunions, fluxos de comunicació, ...).
- Gestió política (Pla d'atracció de recursos, relacions amb possibles membres).

Xarxes socioeducatives: principis

La combinació del 6 principis ens permeten dibuixar un model teòric que en l'eix horitzontal situa els principis que afavoreixen la gestió horitzontal o relacional: la coresponsabilitat, l'horitzontalitat i la col·laboració, i en l'eix vertical els principis orientats a l'acció, com són la transversalitat, la projecció i la proximitat. Així, un correcte desenvolupament dels 6 principis implica una potenciació del capital social dels professionals que treballen en els reptes educatius de la comunitat assolint així un millor acompliment dels objectius plantejats.

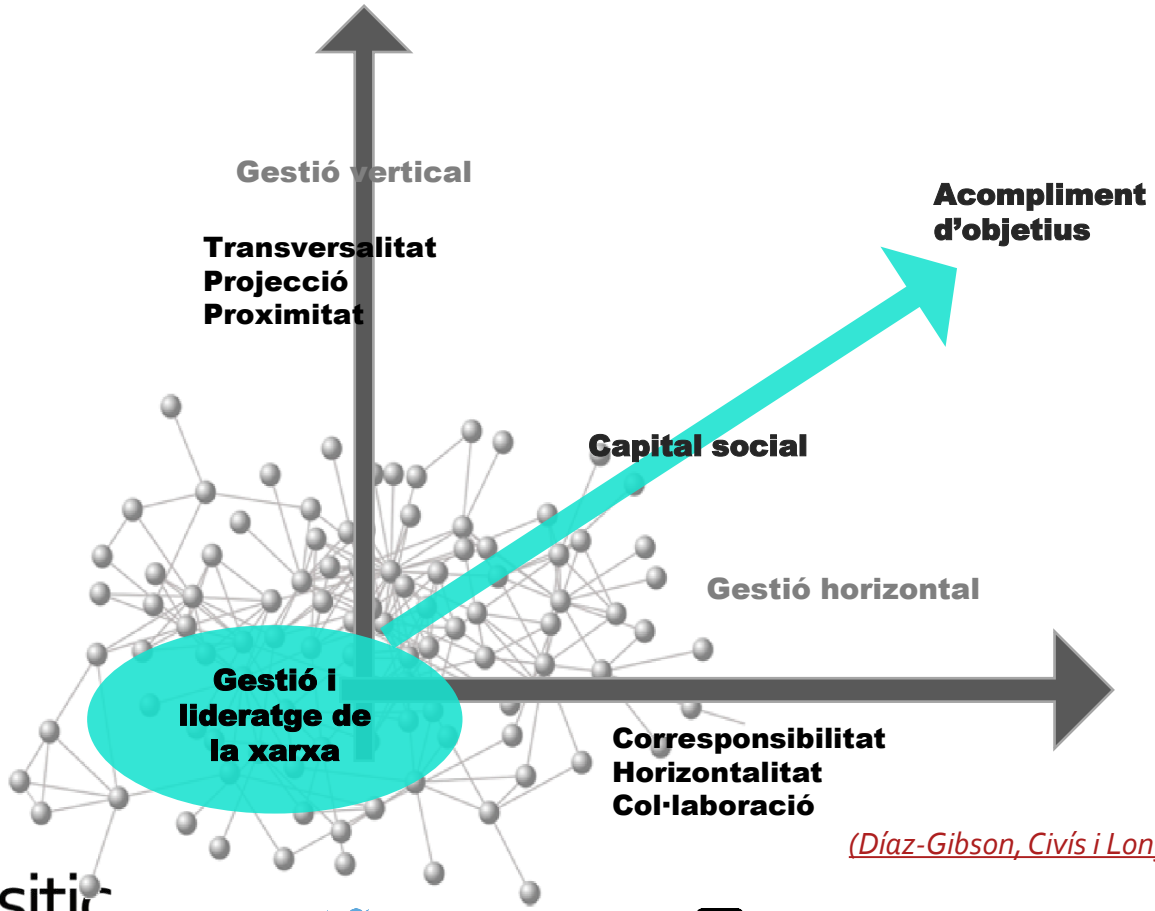

(Díaz-Gibson, Civís i Longás, 2013)

@MireiaCivis
Mireiacz@blanquerna.url.edu

Experiències

Al llarg dels anys han anat sorgint diverses iniciatives que han respost a la voluntat de concretar i sistematitzar la idea més teòrica de comunitat educadora, tant en el territori català com més enllà:

Comunitat Educadora

Necessitat de concretar i sistematitzar

- Projectes Educatius de Poble (PEP)
- Projectes Educatius de Barri (PEB)
- Xarxes Educatives Locals
- Plans de Desenvolupament Comunitari
- Programes d'ús compartit d'espais escolars
- Dispositius locals d'inclusió i acompanyament escolar
- Comunitats d'aprenentatge
- Taules socioeducatives
- Projectes d'Aprenentatge-Servei (ApS)
- .....

Experiències

Alguns projectes internacionals consolidats:

-**Bèlgica**	- Educational Priority Policy
-**Dinamarca**	- Kvartars-loft
-**Regne Unit**	- Education Action Zones - Extended schools
-**França**	- Zones d'Education Prioritaire
-**Irlanda**	- Area-based Partnerships
-**Holanda**	- Grote Steden Beleid

EUA	- Harlem Children's Zone - Promise Neighborhoods
Australia	- Education Zones
Xile	- Redes de escuelas

Experiències

Projectes	Propòsit
Zones d'Éducation Prioritaire (França)	Plans destinats a enfortir les relacions família-escola i a obrir l'escola a la comunitat treballant conjuntament en les activitats de fora de l'horari escolar. S'implementen en zones especialment deprivades.
Education Action Zones (Regne Unit)	Plans orientats a coordinar el treball conjunt entre famílies, escola i territori, donant resposta a necessitats concretes de la comunitat (absentisme, inserció laboral ...). S'adrecen a les zones més deprivades.
Extended Schools (Regne Unit)	Dirigides a l'èxit escolar, es tracta d'escoles que assumeixen la impossibilitat de realitzar la feina en solitari i busquen la complicitat de diferents serveis de la comunitat per donar continuïtat al treball escolar un cop finalitzat l'horari lectiu.
Kvarter-løft (Dinamarca)	Programa de renovació urbana per millorar la qualitat de vida dels barris més deprimits a través de projectes de desenvolupament comunitari sobre la base de la cooperació publico-privada
Harlem Children's Zone / Promise Neighborhoods (EEUU)	Experiència dirigida a reduir l'*achievement gap* que es dóna entre blancs i negres en aquest barri de Nova York. Proveeix de serveis socials, de salut i educatius d'una manera integrada. Compta amb programes de parentalitat, de lleure, de reforç escolar, etc.

Algunes reflexions finals…

Finalment la nostra tasca com a educadors d'experiències d'educació 360 hauria d'anar adreçada a densificar les xarxes educatives que construïm i en les que ens movem.

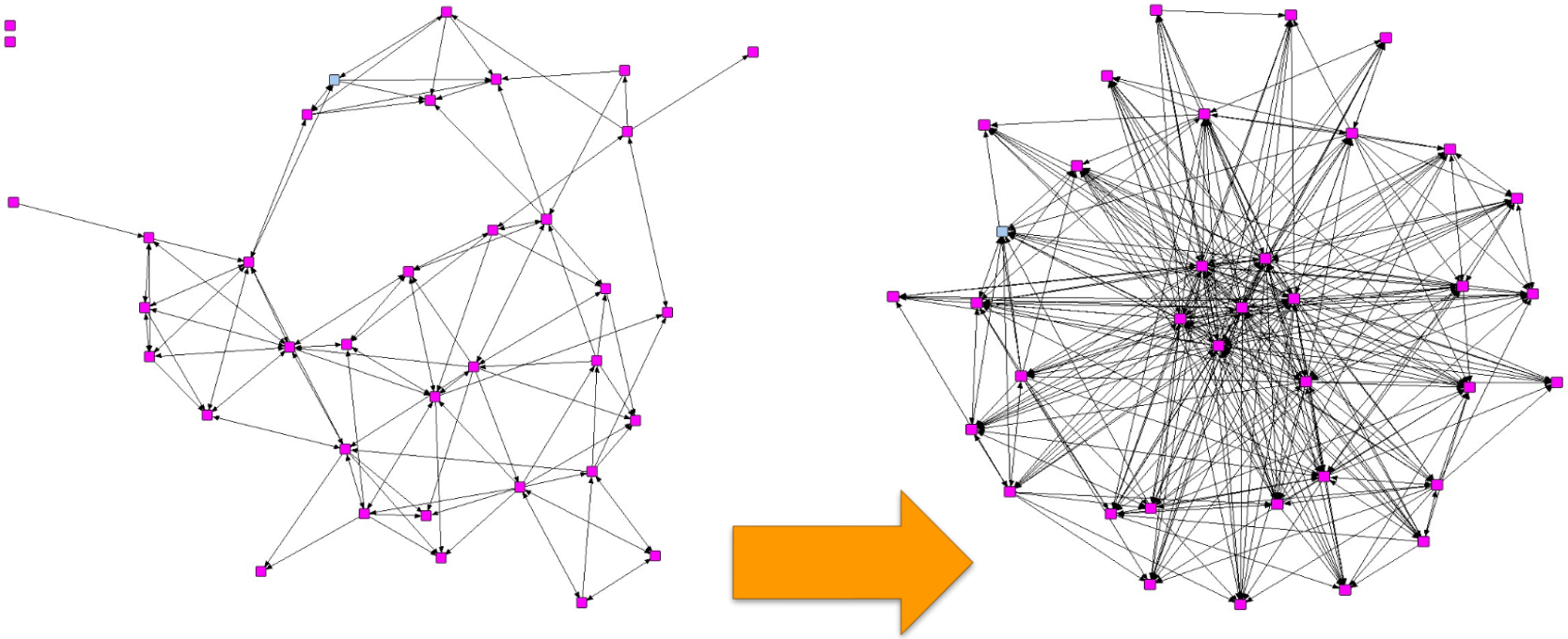

@MireiaCivis

Mireiacz@blanquerna.url.edu

pedagogia societat innovació TIC psitic

COMUNITATS QUE EDUQUEN EDUCACIÓ 360 A TEMPS COMPLET

MÉS I MILLORS OPORTUNITATS PER A TOTHOM

Algunes reflexions finals…

Així, el camí cap a una autèntica transformació educativa hauria de passar per experiències d'educació 360 que entenen l'acció educativa com a resposta a reptes comunitaris des d'un model de comunitat educadora que s'organitza i estructura a través del treball en xarxa per assolir un millor acompliment dels objectius plantejats.

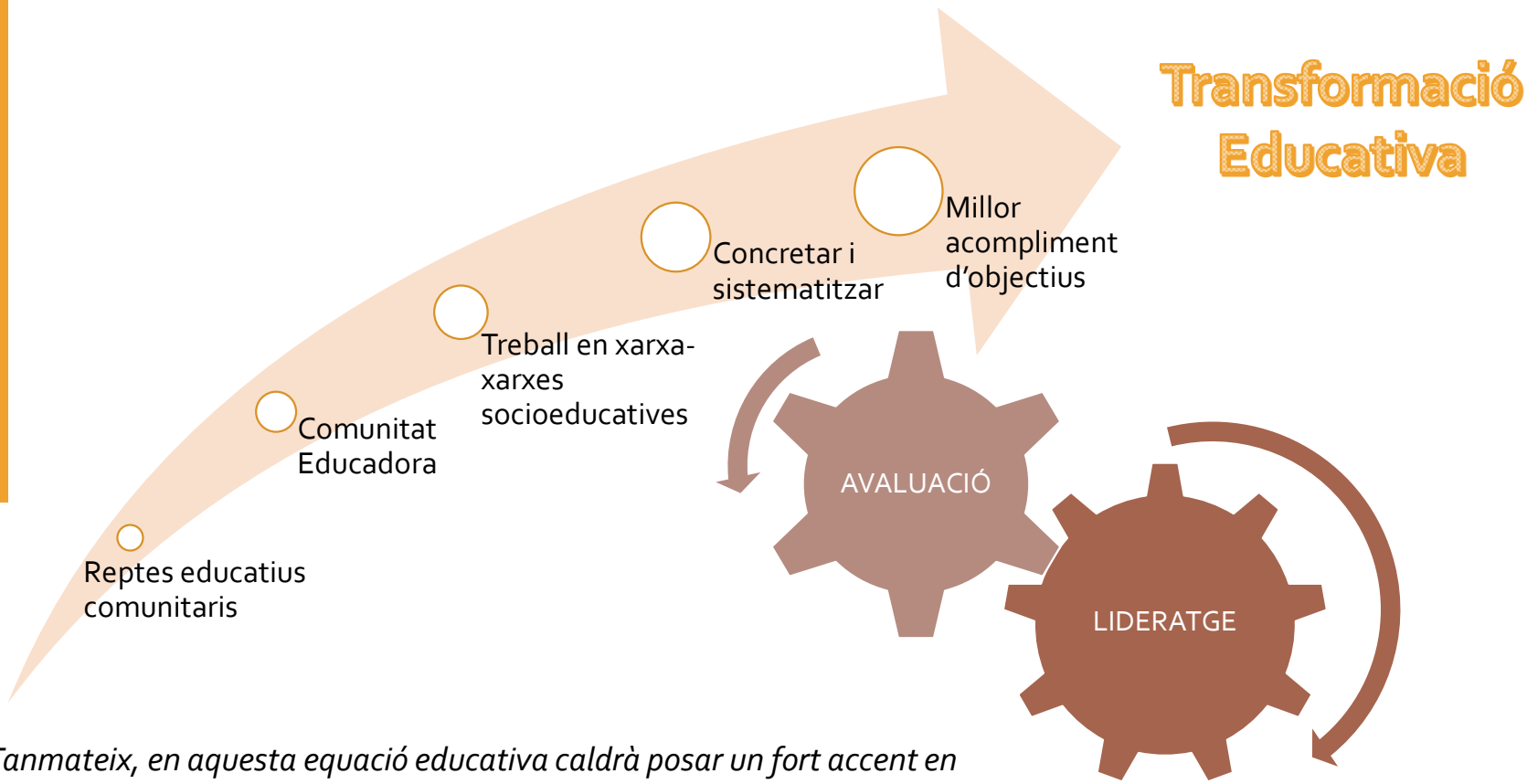

Tanmateix, en aquesta equació educativa caldrà posar un fort accent en l'avaluació i el lideratge per fer-ho realitzable i sostenible.

MOLTES GRÀCIES
COMUNITATS
QUE EDUQUEN
EDUCACIÓ
360
A TEMPS COMPLET
MÉS I MILLORS OPORTUNITATS PER A TOTHOM